

БУДДИСТСЬКА ЕКОНОМІКА: ВИБІР МІЖ МАТЕРІАЛЬНОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЮ ТА ТРАДИЦІЙНОЮ ДУХОВНІСТЮ

Ключові поняття: буддистська економіка, збагачення, духовність, потреби, блага, пристрасті, буддизм, фірма, підприємство, праця, діяльність, підприємство, релігія, віра.

Що для людини є щастя? Вирішує та розставляє пріоритети лише вона. Ніхто не може направити людину на шлях істинний без її волі. Духовне багатство заспокоює, дарує віру, натхнення. Матеріальні здобутки – підвищують статус індивіда, чи цілої держави. **Актуальність дослідження:** У сучасному світі все частіше перед людиною постає складний вибір: матеріальна забезпеченість чи традиційна духовність. Варто зрозуміти, що і те, й інше має велике значення та відіграє важливу роль в економічному житті. Часто тут постає таке поняття, як моральний вибір – складова умови, яка допомагає реалізувати людські потреби. Це дає змогу подивитись на речі крізь призму цінностей та принципів людини, міжособистісних взаємин. Багато років поспіль буддистська економіка пояснює суть, значення та переваги збагачення і духовності.

Мета: дослідити проблему вибору між матеріальною забезпеченістю та традиційною духовністю.

Предмет дослідження: суть матеріальної забезпеченості та традиційної духовності.

Практичне призначення роботи: переосмислення пріоритетів людини.

Теоретичне призначення роботи: вивчення проблеми вибору на основі буддистської економіки.

Дослідженість теми: тему буддистської економіки досліджував Е.Ф. Шумахер у праці «Мале прекрасне: економіка, в якій люди мають значення».

У наш час надзвичайно актуальною є проблема формування духовних цінностей. Суспільство зацікавлене, щоб держава забезпечила йому необхідні умови для правильного духовного життя. Адже духовна культура підносить свідомість особистості до саморозвитку. Духовність дарує людині енергію, наснагу, здатність усвідомлення себе як індивідуальності.

Та жорстокі умови теперішнього світу часто не дають змоги людині розкрити себе повністю. Щодня людям приходится ходити на роботу не для того, щоби принести користь іншим чи внести свою частинку задля розвитку рідної країни, не для спілкування з іншими членами суспільства, а задля збагачення. Ринкові умови ставлять фірми чи підприємства у непросту конкуренцію, яка інколи приводить до неморальних методів дії. [6]

Ще з епохи Стародавнього світу існує така проблема, яка з плином часу стає все складнішою. Для вирішення її у буддизмі виникли свої погляди, правила та настанови для правильного ведення економіки.

Буддизм – одна зі світових релігій, яка бере свій початок в Індії та поширена переважно в Азії. Головною проблемою цієї релігії є аспекти людського життя. Для більшості прихильників буддизму характерною є любов до світу та людей. Для них самовдосконалення особистості є шляхом до миру. Така позиція та віра основана на релігійній свідомості, вірі у божественні явища та роздумах про їх призначення. У буддизмі необхідним та обов'язковим є засвоєння дисциплінарних правил, які є початком складного шляху до усвідомлення та розуміння проповідей та висловлювань Будди. [5]

Сучасні буддологи також встановлюють зв'язок між економікою та буддистськими принципами. Прихильники цієї віри виступають проти світських бажань та розкоші. Дотримуючись цього вчення, людина відмовляється від непотрібних їй речей, а ставить пріоритет над наближенням до просвітлення через медитації. На відміну від християнства чи ісламу, буддизм досить обмежено ставиться до збагачення. Слідуючи вченню, багатства та скарби є злом, яке виникає через ненаситні бажання.

Буддистська економіка значно відрізняється від сучасного світу, з притаманною йому цінністю матеріалізму. Буддизм вбачає суть цивілізації в очищенні людських характерів, які формуються в процесі праці. Водночас, буддизм не критикує матеріальні блага, а вважає, що розумним буде поєднання з ними. [3, с.643]

Багатство можна схарактеризувати як стан невизначеності людини, нестатку в чомусь, хаосу. Буддизм навчає не цінувати матеріальність, а надавати більшого значення духовності, реалізації та розвитку себе, як індивіда чи члена громади. При такій позиції, життя набуває іншого сенсу. Людина, яка цінує те, що є в її володінні, **а не женеться за**

багатством, є набагато щасливішою. Адже відомо, що шлях до звільнення від страждань лежить саме через уникнення бажань. [2, с.36]

В той час, як матеріалістів цікавлять блага, то для буддиста головним є звільнення. Але слід пам'ятати, що буддизм не відкидає матеріальне забезпечення повністю. Шлях до звільнення ускладнює не забезпеченість, а відданість їй, не насолода приємними речами, а одержимість ними. Таким чином, основними поняттями буддистської економіки можна визначити простоту.

Матеріальна забезпеченість передбачає собою працю, яка в буддизмі є особливою формою активних медитацій, що допомагають людській свідомості включатися у роботу тіла. Також праця є засобом для досягнення необхідних благ. Представники цієї віри схильні до правила: «День працюєш – день вдосконалюєшся. День не працюєш – сто днів пропали даремно». Тож через працю людина вдосконалюється та наближається до духовного. [1, с.128]

На думку вченого Е.Ф. Шумахера, сприймати працю як дещо утомлююче чи нудне означає переступати через закон моралі і надавати перевагу речам, а не людям. Таким же важливим є і відпочинок, адже він нерозривно пов'язаний з працею.

На основі буддистської економіки – виробництво на базі місцевих ресурсів та для місцевих потреб є раціональним способом існування. Виробництво та експорт для інших регіонів та країн може бути виправдане лише в малих масштабах. Тож, можна визначити схему буддистської економіки виробництва: «місцеве виробництво – місцеве споживання». [2. С.76]

З буддистської точки зору, неможливо ставити використання товару вище, ніж творчу діяльність та саму людину. Для економістів забезпечення повної зайнятості означає не збільшення виробництва, а забезпечення працею тих, хто її потребує. Для них економічним вибором постає не зростання валового національного продукту, а зростання національного щастя. Адже ВВП показує нам лише економічне зростання великих власників та підприємців, не включаючи стан більшості простого населення. [7]

Головною з причин діяльності людини є потреби. Та потреби розглядаються як щось необхідне для підтримання життєдіяльності людини, розвитку особистості та її організму, розвитку суспільства загалом. Наші бажання є спонукальним важелем для економічно активних дій, задля задоволення потреб. Тому для фірми чи підприємства є необхідним правильно визначити потреби споживачів та задовольнити їх, тобто реалізувати свої бізнес-інтереси.

Буддизм стверджує, що до своїх бажань потрібно відноситись стримано, адже вони приносять людям страждання, роблять її слабкою та нікчемною. На думку відомого японського економіста та бізнесмена Шінічу Іноу, розвиток економіки не повинен піддавати руйнації навколишнє середовище, не може завдавати шкоди людям та знищувати природу.

Цікавим є те, що Шумахер наводить приклад саджання дерев. Він стверджував, що коли людина садить дерево і дбає про нього, то вона думає про майбутнє покоління, забезпечуючи його ресурсами відновлення, переосмислює ставлення до природи та її вплив на неї. [8]

Можна сказати, що буддизм постійно адаптувався до економіки певної історичної епохи, вносячи в неї поміркованість та людську індивідуальність.

У другій половині I століття до нашої ери в Китаї виникли вчення, під назвою даосизм та конфуціанство. Поєднавшись з буддизмом, ці три вчення утворили сань цзяо («три релігії»). У них присутні спільні погляди та думки.

Доцільно було б зауважити, що не лише буддизм поважає та цінує у людині духовність в першу чергу. Давній китайський філософ Конфуцій в основу конфуціанства заклав ідею культури, людяності, доброти, моральних цінностей. Ідеальною людиною є законотворчий громадянин, який дотримується моральних законів. Мислитель вважав, що ту людину, яка поважає давні традиції, сучасну владу, є скромною, справедливою та невибагливою можна назвати досконалою особистістю. Як і буддизм, конфуціанство не засуджує ту людину, що прагне до збагачення. Та умовою є чесний шлях до його здобуття.

Даосизм так само спрямований на індивідуальне вдосконалення. Персональний цього вивчення – Лао Цзи, як і Конфуцій, орієнтувався на виховання гідного члена суспільства. Схильність пристрастям він оцінював негативно та був противником придушення розвитку людської натури. [4, с. 148]

Можна узагальнити, що у Давньому Китаї основними були гуманність і впорядкованість між бажаннями та потребами їх реалізації. Пріоритетними були повага до

старших, чесність, ширість та віра у духовність. Головною метою кожного індивіда була реалізація особистості через працю та самозаглиблення.

Що ж до буддизму, то він зміг вдало поєднати духовно-релігійні постулати з економікою. Буддистські економічні ідеї гуманізують систему жорстоких стосунків конкуренції на ринку. Віровчення дає поради щодо правильного підходу до праці та здобуття матеріального збагачення людини, беручи до уваги її потреби та необхідні для неї умови.

Література

1. *Возьний К. Ретроспектива економічної думки: Економічні вчення буддизму// Вісник ТНЕУ. - №1. – 2010. – С.128*
2. *Е.Ф. Шумахер «Мале прекрасне: економіка, в якій люди мають значення». – 1973. – С. 76*
3. *Релігії Китаю: Хрестоматія – СПб., 2001. – С.148*
Електронні ресурси:
4. <https://www.youtube.com/watch?v=Bgq0OR6WOD0>
5. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%83%D0%B4%D0%B4%D0%B8%D0%B7%D0%BC#.D0.92.D1.96.D0.B4.D0.B4.D0.B0.D0.BD.D1.96.D1.81.D1.82.D1.8C>
6. <https://www.ar25.org/article/buddiyska-ekonomika-v-poshukah-pravylnogo-sposobu-zhyttya.html>.
7. <http://lpgenerator.ru/blog/2014/09/15/buddistskaya-ekonomika-o-tom-kak-vazhno-cenit-lyudej-ne-veshi-i-kak-otdavati-predpochtenie-sozidaniyu-ne-potrebleniyu/>.
8. *Гурик М. І., Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Філософські проблеми державного управління. Навч. посібник. Тернопіль. – Економічна думка, 2010. – 126 с.*